

VVĮ GEROJO VALDYMO INDEKSAS

2016 metai

TURINYS

2016 METŲ VVĮ GEROJO VALDYMO INDEKSAS	3
METODIKA	4
APRIBOJIMAI	5
SKAIDRUMAS	5
Metinės veiklos ataskaitos/ metiniai pranešimai	6
Darnus vystymasis	6
Tarptautiniai apskaitos standartai	7
Nepriklausomas auditas	7
Sklaida	8
Specialieji įpareigojimai	8
KOLEGIALŪS ORGANAI	9
KO nepriklausomumas	10
KO kompetencija	10
Darbuotojų dalyvavimas KO	11
KO narių įsitraukimas	11
Komitetų sudarymas	12
KO sudarymas/atranka	12
KO funkcijos	12
STRATEGINIS PLANAVIMAS IR ĮGYVENDINIMAS	13
Strateginio planavimo kokybė	14
Strategijų įgyvendinimas ir priežiūra	14
Vidaus kontrolės sistema ir veiklos auditai	14
VVĮ tikslų įgyvendinimas (pagal grąžos rodiklius)	15
Finansų tvarumas	15
VALDYSENOS TOBULINIMAS	16
GERIAUSIAI ĮVERTINTOS VALSTYBĖS VALDOMOS ĮMONĖS	17
VVĮ GEROJO VALDYMO INDEKSO ĮMONIŲ SĄRAŠAS	18

2016 metų VVJ gerojo valdymo indeksas

VVJ gerojo valdymo indeksas (Indeksas) sudaromas jau penktus metus iš eilės, tačiau šiais metais, kitaip nei ankstesniais, Indekso vertinimo ataskaita pateikiama atskirai nuo valstybės valdomų įmonių (VVJ) metinės veiklos ataskaitos.

VVJ gerojo valdymo indekso esminis tikslas - įvertinti kaip VVJ įgyvendina gerąsias valdymo praktikas, kurios apima pagrindines Ekonominės plėtros ir bendradarbiavimo organizacijos (EBPO) rekomendacijas, Nutarimo Nr. 665 „Dėl valstybės turtingų ir neturtingų teisių įgyvendinimo valstybės valdomose įmonėse tvarkos aprašo patvirtinimo“ (Nuosavybės gairės) ir Nutarimo Nr. 1052 „Dėl valstybės valdomų įmonių veiklos skaidrumo užtikrinimo gairių patvirtinimo“ (Skaidrumo gairės) nuostatas bei kitus VVJ veiklą formuojančius dokumentus. VVJ gerojo valdymo indeksas šiuo metu yra vienintelis įrankis, kurio pagrindu vertinama VVJ valdymo kokybė.

Indekso metodika kasmet peržiūrima bei atnaujinama tiek siekiant reaguoti į pokyčius VVJ veiklą reguliuojančiuose teisės aktuose ar besikeičiančiose valdymo praktikoje, tiek siekiant didinti Indekso patikimumą ir pajėgumą kokybiškai atspindėti VVJ gerąją valdyseną. Po didesnių pakeitimų 2015 metų Indekse, 2016 metų Indekso metodika buvo keičiama mažesne apimtimi, daugiausia dalies kriterijų parametrus papildant naujais arba keičiant jų koeficientų svorius. Reikšmingiausi pakeitimai atlikti Skaidrumo dimensijoje ir Strateginio planavimo ir įgyvendinimo dimensijoje. Kolegialių organų (ankstesnėse Indekso versijose – Valdybos) dimensijoje pakeitimų nebuvo. 2016 metų Indekso metodikoje atlikti šie pakeitimai:

Skaidrumas	
Metiniai pranešimai/metinės veiklos ataskaitos	Įtrauktas informacijos apie metinių finansinių ataskaitų auditą (auditą atlikęs subjektas, atlyginimas už auditą atlikimą) pateikimo vertinimas (atsižvelgiant į Skaidrumo gairių nuostatų pakeitimus).
Darnus vystymasis (buv. Socialinės atsakomybės politika)	Peržiūrėtas kriterijaus vertinimas pakeičiant klausimų formuluotes bei papildant naujais. Taip pat modifikuotas darnumo vertinimas per informaciją atskleidžiamą metiniuose pranešimuose ar veiklos ataskaitose arba atskirose darnumo ataskaitose (pvz. įtraukiant iniciatyvų, susijusių su antikorupcija, vertinimą).
Tarptautiniai apskaitos standartai	Pakeisti poreikio taikyti TAS parametrai. TAS taikymo reikšmingumas vertinimas nebe pagal Nuosavybės gairėse nustatytas VVJ kategorijas, bet pagal LR įmonių finansinės atskaitomybės įstatyme nustatytas įmonių kategorijas. Pakeitimas atliktas atsižvelgiant pasikeitusias Skaidrumo gairių nuostatas.
Nepriklausomas auditas	Pakeista vertinimo sistema įtraukiant tarpinį vertinimą jei buvo pateikta sąlyginė auditoriaus nuomonė (iki šiol sąlyginė nuomonė, atsisakymas pareikšti nuomonę arba neigiama nuomonė buvo vertinamos vienodai). Taip pat padidintas terminas rotuoti audito įmonę (iš kas 6 metus, į kas 11 metų).
Sklaida	Papildyta reikalavimu valdymo koordinavimo centrui (VKC) pateikti metinių finansinių ataskaitų audito išvadas, taip pat vertinti vėlavimai pateikiant dokumentus.
Strateginis planavimas ir įgyvendinimas	
Vidaus kontrolės sistema ir vidaus auditas	Papildyta naujais klausimais apie organizacinę struktūrą, apskaitą-finansus, rizikų valdymą ir vidaus auditą.
VVJ tikslų įgyvendinimas (pagal grąžos rodiklius)	1A ir 1B grupės VVJ, kurioms nustatoma siektina metinė nuosavo kapitalo grąža (ROE), grąžos rodiklio vertinimas pakeistas į 3 paskutinių metų nuosavo kapitalo grąžos vidurkio vertinimą.
Finansų tvarumas (buv. E.Altmano Z'' kreditingumo rodiklis)	Papildyta vertinimu ar VVJ turi finansinių skolų.

Dėl 2016 metų Indekso metodikoje atliktų korekcijų Indekso rezultatai šioje ataskaitoje pilna apimtimi su 2015 metų rezultatais lyginami nėra. Pokyčiai nurodomi tik tam tikruose kriterijuose, kur pakeitimų metodikoje nebuvo arba jie buvo pakankamai neįžymūs.

Sudarant 2016 metų Indeksą neįtrauktos šios 2016 metų pabaigoje veikusios VVJ:

- 10 kelių priežiūros įmonių (išskyrus VĮ Kauno regiono keliai);
- 42 miškų urėdijos.

Šios įmonės 2016 metų indekso sudarymo metu jau arba buvo reorganizuotos ir sujungtos, arba buvo jungimo etape. Kelių priežiūros įmonių atveju į Indeksą įtraukta tik VĮ Kauno regiono keliai (prie kurios 2017 metų lapkričio mėn. prijungtos likusios

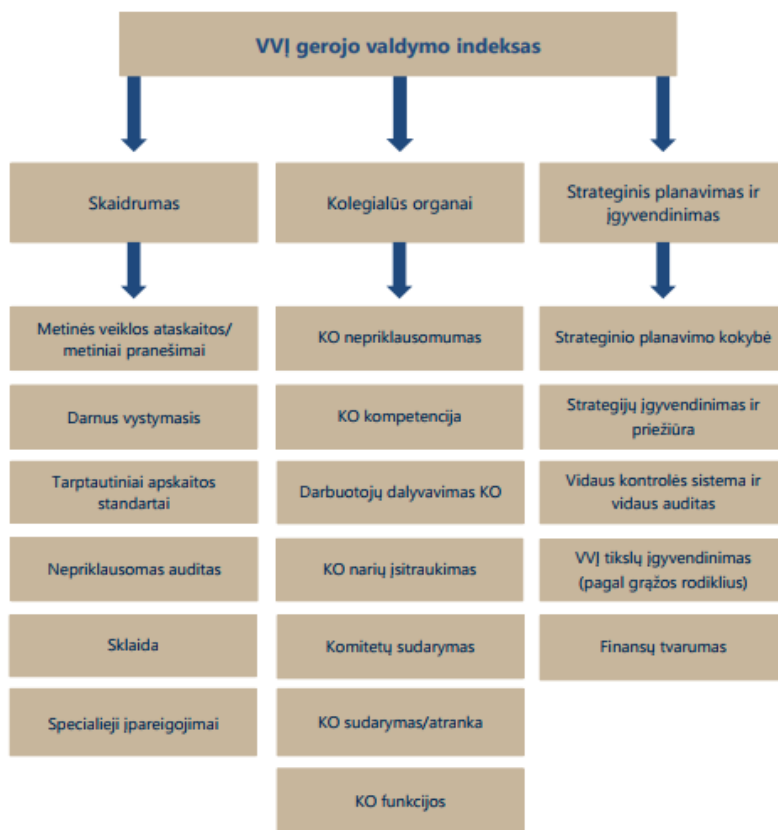
kelių priežiūros įmonės) bei VĮ Valstybinis miškotvarkos institutas (prie kurio 2018 metų pradžioje bus prijungtos miškų urėdijos).

Metodika

2016 metų Indeksą (kaip ir praėjusiais metais) sudaro trys pagrindinės dimensijos: Skaidrumas, Kolegialūs organai ir Strateginis planavimas ir įgyvendinimas. Skaidrumo dimensiją sudaro 6 kriterijai, Kolegialių organų – 7, Strateginio planavimo ir įgyvendinimo – 5 (detalesnį pateikiama Indekso struktūroje). Kiekvienam iš kriterijų priskirtas skirtingas svoris dimensijos vertinime, taip pat dalis kriterijų priklausomai nuo įmonės dydžio, teisinės formos ar veiklos specifikos gali būti nevertinami. Detalesnis kriterijų aprašymas pateikiamas toliau šiame skyriuje.

VVĮ gerojo valdymo indekso duomenys surenkami remiantis dviem būdais: Valdymo koordinavimo centro (VKC) atliekamais kasmetiniais vertinimais ir VVĮ arba valstybę atstovaujančių institucijų (VAI) klausimynuose užpildyta informacija. Esant pagrįstoms abejonėms dėl klausimyne pateiktų atsakymų arba VKC turint priešingą informaciją nei nurodytą klausimyne, VKC tikslina informaciją su VVĮ arba VAI, arba kitu atveju patikslina klausimyne pateiktus atsakymus pagal VKC turimą informaciją. 2016 metų Indekso duomenys apima:

VVĮ gerojo valdymo indekso struktūra

- VVĮ ir (arba) VAI 2017 metų balandžio 13 d. – birželio 13 d. laikotarpiu užpildytus klausimynus;
- 2016 metų lapkričio – gruodžio mėnesiais VKC atliktą VVĮ strategijų kokybės vertinimą;
- 2017 metų liepą VKC atliktą VVĮ strategijų įgyvendinimo vertinimą;
- 2017 metų lapkritį VKC atliktą VVĮ metinių veiklos ataskaitų arba metinių pranešimų ir specialiųjų įpareigojimų atskleidimo vertinimą;
- 2017 metų gruodį VKC atliktą VVĮ atskirų darnaus vystymosi (darnumo) ataskaitų vertinimą;
- 2017 metų lapkričio 13 d. – 17 d. VKC atliktą VVĮ duomenų sklaidos įmonių interneto svetainėse vertinimą;
- VVĮ 2014 – 2016 metų metinius normalizuotos nuosavo kapitalo gražos rodiklius;
- VVĮ 2015 – 2016 finansinių skolų rodiklius;
- 2017 metų lapkritį VKC atliktą E. Altmano Z“ įmonių kreditingumo vertinimą.

Siekiant, kad Indeksas kiek įmanoma tiksliau atspindėtų įmonės veiklos specifiką bei jos valdymui didžiausią įtaką turinčius kriterijus, sudarant Indeksą atsižvelgiama į įmonių dydį (mažesnėms įmonėms taikomi mažesni reikalavimai), teisinę formą bei veiklos tikslus (komercinę veiklą vykdančioms įmonėms nustatyti aukštesni pelningumo reikalavimai nei nekomercinę veiklą vykdančioms įmonėms) ir kt. Šiuo atveju gautas konkrečios įmonės įvertinimas nebūtinai parodo, kad ji gerojo valdymo praktikas įgyvendina tokia pat apimti kaip kitos įmonės, gavusios tokį patį įvertinimą. Indekse rezultatai pateikiami skalėje nuo D (žemiausias įvertinimas) iki A+ (aukščiausias įvertinimas). Detaliau įvertinimo reikšmės pateikiamos vertinimo lentelėje. Svarbu tai, kad identiškus raidinius vertinimus gavusios įmonės vertinamos vienodai, net jei dešimtbalėje sistemoje jų gauti įvertinimai skiriasi.

Vertinimo lentelė

A+	A	A-	B+	B	B-	C+	C	C-	D
>9 - 10	>8 - 9	>7 - 8	>6 - 7	>5 - 6	>4 - 5	>3 - 4	>2 - 3	>1 - 2	0 - 1
Teigiamas įvertinimas			Vidutinis įvertinimas		Neigiamas įvertinimas				

Detalesnė 2016 metų VVĮ gerojo valdymo Indekso metodika pateikta dokumente „VVĮ gerojo valdymo indeksas“, kurį galima pasiekti šiuo adresu: http://vkc.sipa.lt/static/uploads/VVI_gerojo_valdymo_indeksas_2016.pdf.

Apribojimai

Nors Indekso vertinimo objektas yra valstybės valdoma įmonė, tačiau nemaža dalis vertinamų kriterijų nuo įmonės tiesiogiai nepriklauso. Pavyzdžiui, Kolegialių organų dimensija yra išmintinai tik valstybę atstovaujančios institucijos atsakomybė, kuriai įmonė tiesioginės įtakos neturi. Neretai įvertinimas priklauso ir nuo egzistuojančios teisinės aplinkos. Pavyzdžiui valstybės įmonės teisinė forma šiuo metu apriboja esmines valdybų funkcijas - įmonės vadovo skyrimą ir atšaukimą, darbo užmokesčio ir kitų darbo sutarties sąlygų nustatymą bei įmonės veiklos strategijos tvirtinimą. Tačiau Indeksu siekiama įvertinti įmonės valdymo kokybę, remiantis geriausia tarptautine valdymo praktika, nepriklausomai nuo to, dėl kokių priežasčių yra susiformavęs vienoks ar kitoks valdymo modelis.

Būtina atkreipti dėmesį, kad kai kuriais atvejais Indekso gali neviseškai tiksliai ar nepilnai atspindėti konkrečios VVĮ valdymo kokybę. To priežastimi gali būti: klausimynais pateikti subjektyvūs ar netikslūs atsakymai, formalus tam tikrų nuostatų atitikimas, įmonės priskyrimas atitinkamai grupei ar kategorijai bei tai, kad Indekso neapima visų įmonės valdymo aspektų ir įvertina tik dalį iš jų. Nors Indekso neskirtas tik Skaidrumo ir Nuosavybės gairėse esančių nuostatų įgyvendinimo įvertimui, tačiau didžiąja dalimi remiasi šiuose dokumentuose pateikiamomis nuostatomis, todėl, pavyzdžiui, veiklos ataskaitų arba metinių pranešimų vertinimo atveju įvertina tik tam tikras šių dokumentų turinio dalis.

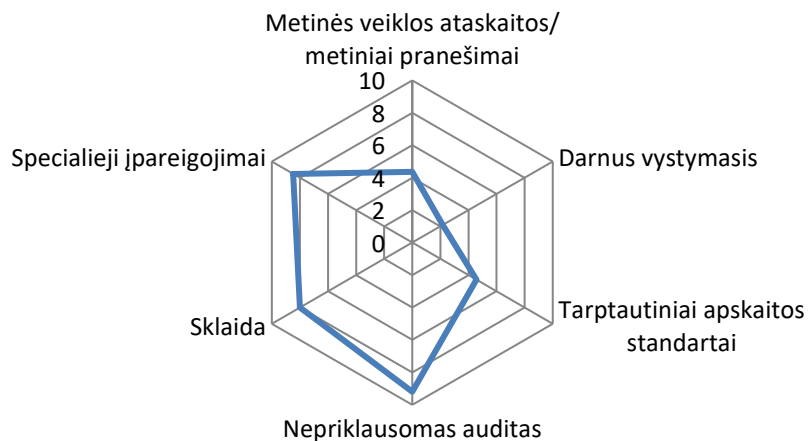
Labai svarbu tai, kad 2016 metų Indekso sudaromas remiantis 2016 metais galiojusiomis teisės aktų redakcijomis ir jose esančiomis nuostatomis. 2016 metų VVĮ gerojo valdymo indekso ataskaitos pateikimo metu dalis nuostatų, pagal kurias vertinamos VVĮ, jau bus neaktualios. Tai, iš dalies, matoma Kolegialių organų dimensijoje, kadangi 2017 metų pirmame ketvirtyje buvo iš esmės pakeistos VVĮ kolegialių priežiūros ir valdymo organų atrankos, sudėties ir kompetencijų nuostatos.

SKAIDRUMAS

Skaidrumo dimensija apima VVĮ veiklos atskaitomybę suinteresuotoms šalims. Indekse Skaidrumas vertinamas remiantis šiais kriterijais:

Nr.	Kriterijus	Aprašymas
Sk.I	Metinės veiklos ataskaitos/ metiniai pranešimai	Vertinamas metinių veiklos ataskaitų (VĮ) arba metinių pranešimų (AB/UAB) išsamumas ir atitikimas Skaidrumo gairių bei kitų dokumentų nuostatomis.
Sk.II	Darnus vystymasis	Vertinama įmonių darnaus vystymosi (DV) politika, jos atskleidimas metinėse veiklos ataskaitose arba metiniuose pranešimuose, bei atskirų DV ataskaitų rengimas.
Sk.III	Tarptautiniai apskaitos standartai	Vertinamas tarptautinių apskaitos standartų taikymas (priklausomai nuo įmonės dydžio ir priskirtos grupės).
Sk.IV	Nepriklausomas auditas	Vertinama nepriklausomų auditorių ir audito įmonių kaita bei metinėse audito išvadose pateikiama nuomonė apie VVĮ metines finansines ataskaitas.
Sk.V	Sklaida	Vertinamas metinių finansinių ataskaitų ir metinių veiklos ataskaitų/metinių pranešimų pateikimas VVĮ interneto svetainėse bei metinių duomenų pateikimas VKC
Sk.VI	Specialieji įpareigojimai	Vertinamas VVĮ nekomercinių specialiųjų įpareigojimų apskaitymas ir atskleidimas.

SKAIDRUMAS	B	A+	A	A-	B+	B	B-	C+	C	C-	D
Metinės veiklos ataskaitos/ metiniai pranešimai	B-	A+	A	A-	B+	B	B-	C+	C	C-	D
Darnus vystymasis	C	A+	A	A-	B+	B	B-	C+	C	C-	D
Tarptautiniai apskaitos standartai	B-	A+	A	A-	B+	B	B-	C+	C	C-	D
Nepriklausomas auditas	A+	A+	A	A-	B+	B	B-	C+	C	C-	D
Sklaida	A	A+	A	A-	B+	B	B-	C+	C	C-	D
Specialieji įpareigojimai	A	A+	A	A-	B+	B	B-	C+	C	C-	D

Metinės veiklos ataskaitos/metiniai pranešimai

VVĮ kasmet privalo rengti metinius pranešimus (akcinės bendrovės ir uždarnosios akcinės bendrovės) arba metinės veiklos ataskaitas (valstybės įmonės) (toliau – Metinės ataskaitos), kurių išsamumą ir viešumą didžiąja dalimi reglamentuoja Skaidrumo gairėse esančios nuostatos. Tačiau be šio teisės akto nuostatų įvertinimą įtrauktos ir kai kurios nuostatos iš LR įmonių finansinės atskaitomybės įstatymo ar NASDAQ OMX Vilnius listinguojamų bendrovių valdymo kodekso.

Metinių veiklos ataskaitų ir metinių pranešimų turinio atitiktis įvertinta neigiamai (**B-** įvertinimas). Prasčiausiai atskleidžiamos dalys – informacija apie auditą (ši turinio dalis įtraukta tik nuo 2016 metų įsigaliojusioje Skaidrumo gairių redakcijoje), su įmonės veikla susijusių rizikos veiksnių aptarimas, dividendų ir pelno įmokų politika ir informacijos apie Skaidrumo gairių IV-VII skyrių nuostatų laikymąsi pateikimas. Kokybiškiau atskleidžiama informacija galima laikyti įmonių tikslų ir veiklos aprašymą bei informaciją apie darbo užmokestį, tačiau ir šios ataskaitų dalys nemažoje dalyje VVĮ arba neatskleidžiamos, arba atskleidžiamos pernelyg siaurai ir nekokybiškai. 2/3 visų VVĮ 2016 Metinių ataskaitų įvertintos neigiamai, teigiamai įvertintos tik 9 Metinės ataskaitos. Geriausiai VVĮ gerą valdymo indeksą įvertintos „Lietuvos energija“, UAB, AB Smiltynės perkėla, AB „Klaipėdos nafta“ ir AB „Detonas“ Metinės ataskaitos.

2/3 visų VVĮ 2016 Metinių ataskaitų įvertintos neigiamai, teigiamai įvertintos tik 9 Metinės ataskaitos.

Pastebima aiški tendencija, kad kuo mažesnei kategorijai priskiriama įmonė, tuo prasčiau atskleidžiama informacija Metinėse ataskaitose. Tą iš dalies paaiškina tai, kad kokybišką Metinių ataskaitą parengti yra papildoma administracinė našta ir mažesnėms įmonėms sudėtingiau tai padaryti išlaikant aukštus standartus. Visgi, VKC nuomone, nemaža dalis duomenų neatskleidžiama vien dėl nežinojimo kokius duomenis viešinti bei dėl gana didelio dokumentų, kurie formuoja tokių ataskaitų turinį, skaičiaus.

Darnus vystymasis

Remiantis tarptautine gerąja praktika, įmonės turėtų būti atskaitingos ne tik akcininkui, bet ir visoms suinteresuotoms šalims – kreditoriams, darbuotojams, klientams ir visai visuomenei. Ši praktika, kai įmonės, atsižvelgdamos į visų suinteresuotų šalių poreikius, į savo veiklą integruoja socialinius, aplinkosaugos ir etinius principus, vadinama darnumu (angl. *Sustainability*). Darnaus vystymosi (DV) principai ypač svarbūs VVĮ, kadangi jos siekia net tik komercinių, bet ir valstybės iškeltų strateginių ir socialinių tikslų. DV politika ir atskleidimas vertinamas pagal tai kaip VVĮ atskleidžia vykdomas DV iniciatyvas Metinėse ataskaitose, taip pat klausimynu įvertinant ar įmonėje patvirtinta DV politika, kokiais standartais remiamasi ir ar ruošiamos DV ataskaitos. Atkreiptinas dėmesys, kad vertinant DV mažesnėms įmonėms taikyti gerokai žemesni reikalavimai, pavyzdžiui, nevertinama ar įmonė rengia DV ataskaitą.

2016 metais VVĮ darnus vystymasis įvertintas prasčiausiai iš visų Skaidrumo kriterijų (**C** įvertinimas). Tai parodo, kad DV vis dar skiriama labai mažai dėmesio ir kad VVĮ stipriai atsilieka net ir įgyvendinant tik su darnumo atskleidimu susijusias iniciatyvas. Beveik pusės VVĮ DV įgyvendinimas įvertintas žemiausiu, **D** įvertinimu. Šios įmonės neatskleidė jokios informacijos apie DV net ir Metinėse ataskaitose (kaip tai išdėstyta Skaidrumo gairėse bei kituose dokumentuose). Taip pat tik keletas įmonių nurodė, jog įmonėje yra patvirtinta ir įdiegta DV politika arba, kad DV politika įgyvendinama remiantis Jungtinių tautų „Pasaulinio susitarimo“ (angl. *Global Compact*), Pasaulinio atsakingumo iniciatyvos (angl. *Global Reporting Initiative, GRI*), principais, ISO

26000:2010 standartu. DV ataskaitas kaip ir praėjusiais metais ruošia tik „Lietuvos energija“, UAB ir AB „Klaipėdos nafta“, kurių DV ataskaitos parengtos remiantis Pasaulines atsakingumo iniciatyvos (angl. Global Reporting Initiative – GRI) G4 arba Pasaulinio susitarimo COP gairėmis. Šių įmonių DV įgyvendinimas labiausiai atitinka pasaulinius standartus bei tarp visų VVĮ įvertintas geriausiai. Taip pat teigiamai įvertintas ir AB „Detonas“ bei VĮ „Pieno tyrimai“ darnaus vystymosi kriterijus.

Net pusės VVĮ DV įgyvendinimas įvertintas žemiausiu, D įvertinimu.

Darnumo iniciatyvos parodo įmonės brandos lygį ir didesne apimtimi galimos įgyvendinti tik didelėse ir tvariai veikiančiose įmonėse, tačiau bent jau vykdomų iniciatyvų, susijusių su aplinkosauga, darbuotojais, visuomene ar antikorupcija, atskleidimas (net ir nurodant kodėl tokios iniciatyvos nevykdomos) Metinėse ataskaitose galėtų būti pirmu žingsniu visoms VVĮ siekiant didesnio darnumo.

Tarptautiniai apskaitos standartai

Tarptautiniai apskaitos standartai (TAS) padidina finansinių ataskaitų išsamumą ir patikimumą, įmonių finansinės ataskaitos tampa palyginamos tarptautiniu lygiu, sumažinami apskaitos praktikos skirtumai. Tai ypač aktualu siekiant įvertinti VVĮ veiklos efektyvumą arba nustatant VVĮ portfelio vertę. Skaidrumo gairės taikyti TAS rekomenduoja visoms VVĮ, o didelės įpareigoja. Dėl šių priežasčių vertinant TAS taikymo įtaką Skaidrumo dimensijai, atsižvelgiama į įmonės dydį (kategoriją) bei veiklą užsienio rinkose, t. y. mažesnėms įmonėms, mažiau sumažinamas balas dėl TAS netaikymo nei didelėms įmonėms.

2016 metų finansinę atskaitomybę pagal TAS parengė tik 11 iš 66 vertintų VVĮ („Lietuvos energija“, UAB, UAB „EPSO-G“, AB „Klaipėdos nafta“, AB Lietuvos paštas, VĮ „Oro navigacija“, AB Lietuvos radijo ir televizijos centras, VĮ Lietuvos oro uostai, UAB „Investicijų ir verslo garantijos“, VĮ „Regitra“, VĮ Registrų centras ir AB „Lietuvos geležinkeliai“). Lyginant su praėjusiais metais VVĮ, taikančių TAS, padidėjo trimis įmonėmis: 2016 metų finansinę atskaitomybę pagal TAS pradėjo rengti VĮ „Regitra“ ir VĮ Registrų centras. AB „Lietuvos geležinkeliai“ šiuo metu pereina prie TAS ir 2016 metų ataskaitas ketina parengti taikant TAS. Iš didelių įmonių kurioms TAS taikymas privalomas, TAS vis dar neįsidiėgė VĮ Ignalinos atominė elektrinė, VĮ Klaipėdos valstybinio jūrų uosto direkcija (ketina pereiti rengiant 2017 metų finansinę atskaitomybę), VĮ „Kauno regiono keliai“ (VĮ „Kelių priežiūra“) (ketina pereiti rengiant 2018 metų finansinę atskaitomybę). Prie TAS šiuo metu pereiti planuoja ir dalis mažesnių įmonių: UAB Lietuvos parodų ir kongresų centras „LITEXPO“, AB „Jonavos grūdai“ ir kt

2016 metais TAS taikė 11 VVĮ, tai 3 daugiau nei 2015 metais.

Tikėtina, kad per ateinančius kelis metus beveik visos didžiosios VVĮ pereis prie TAS, taip pat prisijungs ir keletas vidutinių ar mažesnių VVĮ, todėl bent jau didžioji VVĮ portfelio dalis bus apskaitoma pagal Tarptautinius apskaitos standartus. Tai leis susidaryti aiškesnį vaizdą apie VVĮ veiklos efektyvumą ir valdomą turtą.

Nepriklausomas auditas

VVĮ finansinių ataskaitų kokybę padeda įvertinti nepriklausomų auditorių, atlikusių įmonių finansinį auditą, išvadose paskelbiamos nuomonės. 2016 metais besąlyginės nuomonės audito išvadose nurodė sulaukusios 56 VVĮ (iš 66), tai 4 daugiau nei 2015 metais. 10 įmonių audito išvadose pateiktos arba sąlyginės nuomonės, arba auditas Indekso sudarymo metu dar nebuvo atliktas. 9 iš jų sąlyginės nuomonės yra gavusios ir bent kartą per 2014 – 2015 metų laikotarpį. Iš viso tokių VVĮ per 2014 – 2015 metų laikotarpį buvo 18. Dažnai sąlyginė nuomonė pateikiama dėl audito darbo apimties apribojimų, kai auditorius parenkamas jau po inventorizacijos ir nebeturi galimybių patikrinti apskaityto atsargų kiekio.

Besąlyginės auditorių nuomonės dėl finansinių ataskaitų sulaukė 56 iš 66 VVĮ.

Indekse vertinant auditorių pateikiamą nuomonę taip pat atsižvelgiama į vieną iš audito nepriklausomumo rodiklių – auditorių/audito įmonių kaitą. Prisirišimas prie vieno auditoriaus/audito įmonės sustiprina korupcinių ryšių atsiradimo galimybę, todėl geroji praktika yra reguliariai keisti nepriklausomus auditorius. Klausimynu įvertinta ar pakankamai dažnai keičiamas tiek nepriklausomas auditorius (fizinis asmuo, kuris pasirašo audito išvadą), tiek audito įmonė. Per paskutinius 6 metus

nepriklausomo auditoriaus nepakeitusios nurodė tik 2 VVJ (**AB Lietuvos paštas ir AB Vilniaus metrologijos centras**). Tuo tarpu audito įmonės per 11 metų laikotarpį nekeitusi nurodė tik 1 VVJ (**UAB Kauno Petrašiūnų darbo rinkos mokymo centras**).

Metinių finansinių ataskaitų auditorių/audito įmonių nepakeitusios per reikalaujamą laikotarpį nurodė tik 3 iš 66 VVJ.

Nepriklausomo audito kriterijus įvertintas aukščiausiu balu (**A+** įvertinimas), kadangi dauguma įmonių periodiškai keičia nepriklausomus auditorius/audito įmones bei audito išvadose sulaukia besąlyginių nuomonių.

Sklaida

Siekiant VVJ veiklos skaidrumo, informacija apie VVJ veiklos rezultatus turėtų būti vieša bei lengvai pasiekama visuomenei, kuriai šios įmonės ir yra atskaitingos. Lengviausia veiklos rezultatų ir kitos susijusios informacijos sklaidą užtikrinti viešinant duomenis įmonių interneto svetainėse. VVJ duomenų sklaida užtikrinama Skaidrumo gairių nuostatomis kurios įpareigoja VVJ reguliariai viešinti tiek finansinę, tiek nefinansinę informaciją. Vertinant VVJ duomenų sklaidą taip pat vertintas ir metinių VVJ duomenų pateikimas VKC.

VVJ duomenų sklaida šiemet įvertinta aukštu balu (**A** įvertinimas). Aukštą įvertinimą nulemia tai, kad 20 VVJ buvo įvertintos maksimaliu balu (viešinamos pastarųjų trijų metų finansinės ataskaitos, metinės veiklos ataskaitos ar metiniai pranešimai bei su darbo užmokesčiu susijusi informacija, visa reikiama informacija laiku pateikiama VKC). Neigiamai įvertintos tik 9 VVJ (keturios iš jų privatizavimo sąraše, vieną ketinama likviduoti). Iš šių 9 VVJ, įmonių arba valstybę atstovaujančių institucijų puslapiuose nepateikiami tik 5 VVJ duomenys (trys iš jų privatizuojamų sąraše, vieną ketinama likviduoti). Nepateikusių bent didžiosios dalies metinių duomenų valdymo koordinavimo centrui buvo tik viena (ketinama likviduoti). Lyginant su 2015 metais Sklaidos kriterijaus įvertinimas šiek tiek sumažėjo, tačiau tam didžiausią įtaką turėjo šiek tiek sugriežtinti sklaidos reikalavimai.

VVJ duomenų atskleidime neigiamai įvertintos tik 9 VVJ (keturios iš jų privatizavimo sąraše, vieną ketinama likviduoti).

Sklaidos kriterijus įvertintas teigiamu balu, tačiau pastebima, kad gana dažnai įmonių internetiniuose puslapiuose pateikiami ne visi dokumentai arba trūksta praėjusių laikotarpių ataskaitų, kurios taip pat turėtų būti viešinamos. Iš esmės kiekviena VVJ, turinti interneto puslapį, turi visas galimybes nesunkiai patalpinti visus reikiamus dokumentus, todėl kiekvienos iš jų siekiamybė turėtų būti tik maksimalus šio kriterijaus įvertinimas.

Specialieji įpareigojimai

Specialiųjų įpareigojimų atskleidimą formuoja LR Ūkio ministerijos parengtos Valstybės valdomų įmonių specialiųjų įpareigojimų nustatymo ir informacijos pateikimo rekomendacijos. Siekiant užtikrinti kokybišką specialiųjų įpareigojimų rezultatų atskleidimą VVJ turėtų įsidiesti tokias apskaitos sistemas kurios leistų kiek įmanoma tiksliau apskaityti tokių funkcijų veiklos rezultatus. VVJ arba valstybę atstovaujančios institucijos taip pat turėtų pasitvirtinti aiškią tokių funkcijų apskaitymo tvarką. Gera praktika laikoma, kai įmonė specialiuosius įpareigojimus apskaito ir atskleidžia remdamasi 34-tuoju VAS arba 8-tuoju TFAS standartais, t. y. specialiuosius įpareigojimus apskaito kaip veiklos segmentus.

Specialiuosius įpareigojimus pagal šiuo metu esančias rekomendacijas VVJ apskaito ir atskleidžia kokybiškai (**A** įvertinimas). Iš 66 vertintų VVJ, 23 buvo laikomos vykdančiomis nekomercinius specialiuosius įpareigojimus, 19 iš jų įvertintos teigiamai. Klausimynuose pateiktuose atsakymuose dauguma įmonių nurodė, kad specialiųjų įpareigojimų atskyrimo ir apskaitymo tvarkos yra dokumentuotos (dažniausiai apskaitos politikoje). Visgi apie pusė įmonių nurodė, kad naudojamos apskaitos sistemos specialiųjų įpareigojimų veiklos rezultatus ir tokioje veikloje naudojamą turtą ir įsipareigojimus leidžia kokybiškai apskaityti tik iš dalies. Daugiausiai sunkumų kyla paskirstant arba netiesiogines sąnaudas, arba priskiriant turtą ir įsipareigojimus. Valdymo koordinavimo centrui pateikiamų specialiųjų įpareigojimų duomenų kokybė taip pat iš esmės atitinka reikalavimus ir buvo įvertinta teigiamai. Lyginant rezultatus su 2015 Indekso rezultatais, Specialiųjų įpareigojimų kriterijaus kokybė nepakito.

Nekomercinius specialiuosius įpareigojimus vykdė 23 VVJ, 19 įvertintos teigiamai. Visgi kyla tam tikrų abejonių dėl Indeksu nevertinamų specialiųjų įpareigojimų apskaitymo tikslumo bei rezultatų viešinimo.

Nors specialiųjų įpareigojimų kriterijus įvertintas teigiamai, kyla tam tikrų abejonų dėl specialiųjų įpareigojimų apskaitymo tikslumo, kadangi įmonės dažnai nurodo, jog apskaitos sistemos leidžia juos apskaityti tik iš dalies. Tikėtina, jog dauguma atvejų specialiųjų įpareigojimų apskaitymas nėra audituojamas ir sudarant Indeksą nėra galimybių įvertinti kiek teisingai priskiriamos sąnaudos ar turtas. Vertinant šį kriterijų nevertinamas ir duomenų apie specialiuosius įpareigojimus viešinimas, kuris VKC turimais duomenimis taip pat galimai nepakankamas.

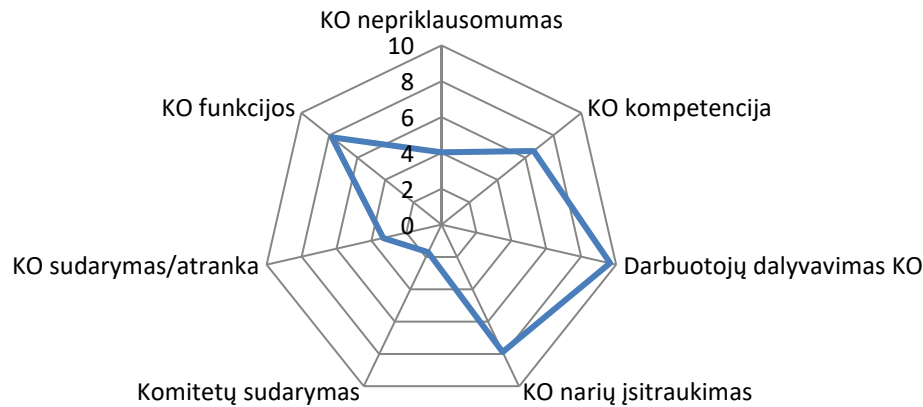
KOLEGIALŪS ORGANAI

Kolegialių organų dimensija apima depolitizuotų ir kompetentingų VVĮ kolegialių priežiūros arba valdymo organų (KO) suformavimo vertinimą. Šioje dimensijoje vertinamas tik visuotinio akcininkų susirinkimo tiesiogiai renkamas kolegialus priežiūros ar valdymo organas, VĮ atveju – valdyba. VVĮ kuriose nesudaryta nei valdyba, nei stebėtojų taryba automatiškai įvertinamos žemiausiu balu – D. 2016 metais iš vertinamų 66 VVĮ KO neturėjo 7 VVĮ: **VĮ Radioaktyviųjų atliekų tvarkymo agentūra, VĮ Valstybinis miškotvarkos institutas, UAB „Projektų ekspertizė“, VĮ Statybos produkcijos sertifikavimo centras, VĮ „Lietuvos prabavimo rūmai“, UAB „Lietuvos kinas“, UAB Kauno Petrašiūnų darbo rinkos mokymo centras** (visos įmonės priskirtos žemiausiai – V kategorijai). **VĮ „Indėlių ir investicijų draudimas“** valdybos neturi, tačiau turi tarybą, kurios sudarymas reglamentuojamas atskirai, todėl indekse nevertinama. Valdyba, iki 2016 metų Indekso sudarymo, pirmą kartą sudaryta **VĮ Energetikos agentūra**. Nors VVĮ kuriose nesudarytas KO vertinamos D įvertinimu, tačiau siekiant tiksliau atspindėti kitų VVĮ KO kokybę, šių VVĮ vertinimai netraukiami į bendrą VVĮ kriterijų vertinimą (atspindima tik dimensijos vertinime).

2017 metų pradžioje įvyko keletas ypač svarbių pasikeitimų reglamentuojant VVĮ kolegialių organų sudėtį ir atrankos procedūras, tačiau šie pokyčiai į Indeksą dar neįtraukti. Kolegialių organų dimensiją sudaro šie kriterijai:

Nr.	Kriterijus	Aprašymas
KO.I	KO nepriklausomumas	Vertinamas nepriklausomų narių ir politiką formuojančių narių dalyvavimas kolegialiaame organe bei ar pirmininkas taip pat nepriklausomas narys.
KO.II	KO kompetencija	Vertinamos kolegialaus organo kompetencijos strateginio valdymo, finansų ir ūkio šakos, kurioje veikia įmonė, srityse.
KO.III	Darbuotojų dalyvavimas KO	Vertinama ar darbuotojai dalyvauja įmonės kolegialaus organo veikloje bei ar įmonės direktorius yra valdybos pirmininkas.
KO.IV	KO narių įsitraukimas	Vertinamas kolegialaus organo posėdžių dažnumas bei kolegialaus organo narių dalyvavimas kituose kolegialiuose organuose.
KO.V	Komitetų sudarymas	Vertinama ar I-II kategorijos VVĮ sudaryti atlygio, audito ir kiti komitetai.
KO.VI	KO sudarymas/atranka	Vertinama ar kolegialus organas atlieka savo veiklos įsivertinimą, taip pat ar renkant jos narius buvo skelbta vieša atranka ir gautas atrankos komiteto patvirtinimas.
KO.VII	KO funkcijos	Vertinama ar kolegialus organas turi pagrindines šiam organui priskiriamas funkcijas.

KOLEGIALŪS ORGANAI	B-	A+	A	A-	B+	B	B-	C+	C	C-	D
KO nepriklausomumas	B-	A+	A	A-	B+	B	B-	C+	C	C-	D
KO kompetencija	B+	A+	A	A-	B+	B	B-	C+	C	C-	D
Darbuotojų dalyvavimas KO	A+	A+	A	A-	B+	B	B-	C+	C	C-	D
KO narių įsitraukimas	A-	A+	A	A-	B+	B	B-	C+	C	C-	D
Komitetų sudarymas	C-	A+	A	A-	B+	B	B-	C+	C	C-	D
KO sudarymas/atranka	C+	A+	A	A-	B+	B	B-	C+	C	C-	D
KO funkcijos	A-	A+	A	A-	B+	B	B-	C+	C	C-	D

KO nepriklausomumas

Nepriklausomų narių įtraukimas į VVJ kolegialius organus padeda pasiekti didesnio profesionalumo ir depolitizavimo. Nepriklausomų kolegialių organų suformavimas yra visuotinai pripažįstama geroji praktika, kuri laikoma kaip viena svarbiausių siekiant efektyviai ir skaidriai valdyti VVJ. Vis labiau kintant požiūriui į nepriklausomų narių naudą, VVJ KO nepriklausomumas palaipsniui auga.

Indekso sudarymo metu nepriklausomų narių turėjo 29 VVJ (44 proc. visų vertintų VVJ), 2015 metais tokių įmonių buvo 27, 2014 metais - 11. 2016 Indekse nepriklausomų narių turėjo visos 14 didelių (I-II kategorijos) VVJ (kiekviena iš jų nemažiau nei po 1/3 visų KO narių) bei 15 vidutinių ir mažų VVJ (kurioms nuostata turėti nepriklausomų narių nebuvo privaloma). Taip pat pastebėtina, kad dar iki įsigaliojant reikalavimams turėti bent pusę nepriklausomų narių, 6 VVJ atitiko šį reikalavimą (**AB „Klaipėdos nafta“, AB Lietuvos radijo ir televizijos centras, UAB Lietuvos parodų ir kongresų centras „LITEXPO“, VĮ Registrų centras, AB Vilniaus metrologijos centras ir AB „Lietuvos geležinkeliai“**). Nepriklausomą pirmininką kolegialiuose organuose turėjo tik 9 VVJ (2015 metais tik 3 VVJ).

Vertinant KO nepriklausomumą ir depolitizuotumą pagal kolegialaus organo narių dalyvavimą formuojant ūkio sektoriaus, kuriame veikia įmonė, politiką, apie 2/3 VVJ nurodė turinčios bent vieną tokį KO narį. Apie pusę iš jų nurodė, kad tokie nariai sudaro nemažiau nei pusę visų KO narių. Tai rodo, kad vis dar sunkiai sekasi atskirti įmonių nuosavybės teisės įgyvendinimo funkcijas nuo politikos formavimo (sektoriaus reguliavimo) funkcijų.

Lyginant su 2015 metų Indeksu KO nepriklausomumas šiek tiek pagerėjo, tačiau vis dar įvertintas neigiamai (**B-** įvertinimas). Tam įtakos turėjo tai, jog didesnę dalis VVJ vis dar neturėjo nei vieno nepriklausomo nario, taip pat 2/3 visų VVJ kolegialių organų sudėtyje buvo sektoriaus politiką formuojančių narių. 36 iš 66 VVJ KO nepriklausomumas buvo įvertintas neigiamai ir tik 15 teigiamai. Pastebėtina, kad I-II kategorijos VVJ KO nepriklausomumas įvertintas teigiamai (**A-** įvertinimas).

Daugiau nei pusės VVJ KO nepriklausomumas įvertintas neigiamai, tačiau tikėtina, kad sudarant 2017 Indeksą šis rodiklis reikšmingai pagerės dėl teisės aktais nustatytos prievolės visoms VVJ turėti bent pusę nepriklausomų narių.

Nors KO nepriklausomumas vertinamas neigiamai, tačiau šioje VVJ valdysenos srityje pastebimas didžiausias proveržis. Tikėtina, kad sudarant 2017 Indeksą šis rodiklis reikšmingai pagerės dėl teisės aktais nustatytos prievolės visoms VVJ turėti bent pusę nepriklausomų narių. Įtakos geresniems rezultatams taip pat turės ir tai, kad į kolegialius organus nebegalės būti skiriami politinio pasitikėjimo tarnautojai.

KO kompetencija

Nuosavybės gairėse išskirtos trys svarbiausios kompetencijos kurias privalo turėti kolegialūs organai – strateginio planavimo, finansų ir ūkio šakos, kurioje veikia įmonė. Tuo siekiama užtikrinti, kad kolegialus organas būtų pakankamai kompetentingas vykdyti jam priskirtas funkcijas. Laikoma, kad vienas KO narys gali neturėti visų nurodytų kompetencijų, tačiau KO privalo turėti jas visas. Vertinant KO kompetentingumą taip pat atsižvelgiama ar nurodytos kompetencijos įgytos privačiame sektoriuje (laikoma gera praktika), ar tik viešajame.

Užpildytų klausimynų duomenimis VVJ KO kompetentingumas nežymiai paaugo ir buvo įvertintas vidutiniškai (**B+** įvertinimas). Augimui įtaką turėjo padidėjęs VVJ KO nepriklausomas, kadangi nepriklausomi nariai dažniausiai turi aukštesnes kompetencijas įmonių valdyme. KO, kurių kompetentingumas pilnai atitiko Indekse nustatytus reikalavimus, nurodė turinčios tik 9 VVJ. Viso teigiamai įvertintas 21 VVJ KO, vidutiniškai – 15 VVJ KO. Geriausiai padengtos strateginio valdymo kompetencijos, silpniau ūkio šakos. Tai paaiškinti galima tuo, kad surasti KO narį, turintį kompetencijų ūkio šakoje, kurioje veikia įmonė, tačiau neturinti interesų konfliktų arba neformuojantį sektoriaus politikos, kai kurių VVJ atvejų yra gerokai sudėtingiau nei, kad pritraukti strateginio valdymo ar finansų kompetencijas turinčius asmenis. Taip pat vertinant KO kompetentingumą pažymėtina, kad kompetentingesni tie KO, kuriose yra nepriklausomų narių, todėl šiuo atveju I-II kategorijos VVJ kolegialūs organai įvertinti gerokai aukščiau (**A-** įvertinimas).

KO kompetencija įvertinta vidutiniškai (B+ įvertinimas), geriausiai padengiamos strateginio valdymo kompetencijos.

Tikėtina, kad augant kolegialių organų nepriklausomumui ateinančiais metais toliau augs ir kolegialių organų kompetentingumas, kadangi iš praktikos matoma, kad nepriklausomi nariai dažnai turi aktualesnes kompetencijas efektyviam įmonių valdymui.

Darbuotojų dalyvavimas KO

Kolegialių organų veikloje įmonės darbuotojai dalyvauti neturėtų arba bent turėtų nesudaryti daugumos kolegialiaame organe (išskyrus atvejus kai sudarytos ir stebėtojų taryba, ir valdyba). Ypatingai svarbu, kad KO pirmininku nebūtų įmonės vadovas, kuris tokiu atveju prižiūrėtų ir vertintų savo, kaip įmonės vadovo, darbą.

Kolegialaus organo pirmininku nebuvo nei vienos VVJ vadovas. Taip pat ir kiti įmonės darbuotojai į KO organo sudėtį įtraukiami retai. Šių metų Indekso duomenimis tik 8 KO sudėtyse buvo ir įmonės darbuotojų (visai atvejais, išskyrus **Universiteto vaistinę**, tik įmonės vadovai). Visose VVJ, kurios turi suformuotus kolegialius organus, kriterijus buvo įvertintas teigiamai. Dėl šių priežasčių bendras visų VVJ kriterijaus įvertinimas ypač aukštas (**A+** įvertinimas).

2016 metų Indekse nebuvo nei vienos įmonės, kurios direktorius būtų ir įmonės kolegialaus organo pirmininku.

KO narių įsitraukimas

Remiantis tarptautine praktika ir siekiant užtikrinti efektyvią kolegialių organų veiklą rekomenduojama, kad valdybos ar stebėtojų tarybos narys nedalyvautų daugiau nei keturių įmonių valdybose ar stebėtojų tarybose (jei darbas kolegialiuose organuose nėra pagrindinės jo pareigos). Tuo siekiama užtikrinti, kad kiekvienas kolegialaus organo narys galėtų skirti pakankamai laiko įsigilinti į įmonės veiklą ir nebūtų tik formalus organo narys. Taip pat siekiant kolegialių organų įsitraukimo rekomenduojama sušaukti bent 4 KO posėdžius per metus.

Bent po vieną tokį narį kolegialiuose organuose turėjo 26 VVJ, iš kurių 18 valdė Žemės ūkio ministerija, 6 - Susisiekimo ministerija. Pastebėtina, kad šio reikalavimo neatitinka tik 8 KO nariai, kurių daugumą sudarė Žemės ūkio ministerijos tarnautojai. Vertinant KO narių įsitraukimą pagal sušauktų posėdžių skaičių, didžioji dalis VVJ valdybų ar stebėtojų tarybų sušaukė bent keturis posėdžius per metus. Mažiau posėdžių per 2016 metus sušaukė tik 5 VVJ. Apibendrinant įsitraukimo rezultatus, valdybų ir stebėtojų tarybų narių įsitraukimas įvertintas teigiamai (**A-** įvertinimas), tačiau lyginant su 2015 metų Indekso rezultatais šiek tiek žemesnis.

8 VVJ kolegialių organų nariai dalyvavo daugiau nei 4 VVJ kolegialiuose organuose, dauguma iš jų – Žemės ūkio ministerijos tarnautojai.

VKC pastebi, kad artimiausiu metu valstybės tarnautojų, kurie užimtų pareigas daugiau nei 4 kolegialiuose organuose turėtų nebelikti. Tuo tarpu 2017 metais intensyviai vykstant kolegialių organų atrankoms, surengtų KO posėdžių skaičius gali būti gerokai mažesnis.

Komitetų sudarymas

Komitetų sudarymas kolegialiuose organuose padeda sustiprinti šių organų kompetencijas ir vykdomas funkcijas. Komitetų sudarymas ypač aktualus sprendžiant su įmonės vadovo atlygiu (skyrimu) ir auditu susijusius klausimus, todėl svarbiausiais laikomi audito ir atlygio (skyrimo) komitetai. Siekiant užtikrinti, kad komitetai veiktų kuo kompetentingiau bent dalį tokių organų narių turėtų sudaryti nepriklausomi ir atitinkamas kompetencijas turintys nariai. Nuosavybės gairės 2016 metais reglamentavo, kad tokie komitetai būtų sudaryti didžiausiose I-II kategorijos bendrovėse, o atlygio – ir didžiausiose VĮ. 2016 Indekse vertintos tik I-II kategorijos VVĮ (kitoms įmonės reikalavimo suformuoti komitetus netaikant).

Komitetų sudarymas yra viena prasčiausiai įgyvendinamų gerojo valdymo praktikų, kadangi audito komitetai sudaryti tik „Lietuvos energija“, UAB (komitete yra nepriklausomų narių), AB „Klaipėdos nafta“ (visi komiteto nariai nepriklausomi) ir UAB „EPSO-G“ (komitete yra nepriklausomų narių), atlygio komitetai – tik „Lietuvos energija“, UAB (komitete yra nepriklausomų narių), UAB „EPSO-G“ (komitete yra nepriklausomų narių) ir VĮ Registrų centre (komitete nėra nepriklausomų narių). Dar kitų komitetų turinti nurodė tik „Lietuvos energija“, UAB. Visose likusiose didžiosiose VVĮ komitetai sudaryti nebuvo. Dėl šios priežasties bendras įvertinimas ypač žemas (C- įvertinimas), tačiau aukštesnis nei praėjusiais metais, kadangi per 2016 metus atlygio ir audito komitetus suformavo jau minėta UAB „EPSO-G“.

Bent vieną sudarytą komitetą turėjo tik 4 iš 14 I-II kategorijos VVĮ.

Pastebėtina, kad komitetai suformuojami tik įmonėse turinčiose ir stebėtojų tarybą, ir valdybą (išskyrus VĮ Registrų centrą). Tai galbūt labiau paaiškinama atlygio ir skyrimo komiteto atvejais, kai esant vienam valdymo lygiui, poreikis turėti tokį specializuotą komitetą yra mažesnis arba VĮ atveju, kai vadovo darbo užmokestį nustato VAI. Audito komitetų formavimo praktika tikėtina paspartės po priimto Reikalavimų audito komitetams valstybės valdomose įmonėse ir savivaldybių valdomose įmonėse aprašo.

KO sudarymas/atranka

Skaidri ir profesionali KO narių atranka yra ypač svarbi norint užtikrinti nepriklausomų ir kompetentingų KO suformavimą. Tai pasiekti gali padėti vieša KO narių atranka. Svarbu tai, kad 2017 metų pradžioje buvo reikšmingai pakeistos KO atrankų procedūros, tačiau jos į 2016 metų Indekso metodiką dar neįtrauktos. Tuo tarpu atrankose procese labai svarbus ir kolegialių organų atliekamas savo veiklos vertinimas, kuris gali padėti identifikuoti trūkstamas kompetencijas ir vykdant atrankas jomis papildyti kolegialų organą. 2016 metais toks įsivertinimas buvo privalomas tik I-II kategorijos bendrovėms, tačiau neabejotinai naudingas visoms VVĮ.

KO sudarymo/atrankos kriterijus 2016 metais įvertintas neigiamu balu (C+ įvertinimas). Iki 2016 Indekso sudarymo tik 23 VVĮ buvo viešai išrinkusios bent dalį KO narių (iš 58 VVĮ turinčių KO). Per paskutinius metus tokių VVĮ skaičius palaipsniui auga, kadangi vis daugiau VVĮ į KO įtraukia ir nepriklausomus narius, kurie dažniausiai renkami vykdant viešas atrankas. Kolegialių organų savo veiklos vertinimus reguliariai atliekančios nurodė tik 22 VVĮ (iš jų 17 Žemės ūkio ministerijos valdomų VVĮ).

Tik mažiau nei pusė VVĮ bent dalį KO narių rinko viešos atrankos būdu, taip pat tik mažiau nei pusės VVĮ KO reguliariai atlieka savo veiklos vertinimus.

KO sudarymas vykdant viešas atrankas artimiausiu metu turėtų reikšmingai pagerėti (dėl jau minėtų naujų KO atrankos tvarkų), tačiau kolegialių organų savo veiklos vertinimo praktika kels daugiau rūpesčių. Ši praktika pakankamai mažai paplitusi, taip pat neaišku kiek kokybiškai atliekama ir pritaikoma užtikrinant kompetentingų KO sudarymą. Ateityje viešos atrankos būdu suformavus nepriklausomus ir kompetentingus kolegialius organus, sekančiu žingsniu siekiant KO efektyvumo turės būti būtent KO priežiūra per savo veiklos vertinimą.

KO funkcijos

EBPO rekomendacijose valstybės valdomoms įmonėms nurodyta, kad įmonių valdybos turi turėti svarbiausias tokiems organams priskiriamas funkcijas: įmonės vadovo skyrimas ir atšaukimas, darbo užmokesčio ir kitų darbo sutarties sąlygų nustatymas, įmonės veiklos strategijos tvirtinimas, bei jos įgyvendinimo priežiūra. Neturėdama šių funkcijų valdyba negali tinkamai dirbti ir užtikrinti, jog įmonė veiks efektyviai. Šiuo metu VĮ teisinis statusas apriboja VĮ valdybų funkcijas: tiek vadovo skyrimą ir atšaukimą bei darbo užmokesčio nustatymą, tiek veiklos strategijos tvirtinimą.

Visos valstybės valdomos bendrovės, kaip ir nustatyta teisės aktuose, sudarant 2016 metų Indeksą, nurodė, kad jų valdybos šias funkcijas turi. Priešinga situacija yra su valstybės įmonių valdybomis. VĮ valdybos šiuo metu galėtų bent teikti nuomonę ir rekomendacijas, dėl įmonės vadovo skyrimo ar atšaukimo bei veiklos strategijos tvirtinimo. Tačiau šių metų Indekse tik 3 VĮ (iš 21 VĮ turinčios suformuotą valdybą) nurodė, kad valdybos tokią nuomonę ar rekomendacijas teikia (19 įmonių nurodė, kad valdyba teikia rekomendacijas tik dėl strategijos tvirtinimo/rengimo). Nors VVĮ KO kompetencijos bendrai įvertintos teigiamai (A- įvertinimas), tačiau VĮ teisinį statusą turinčių įmonių valdybų funkcijos dėl aukščiau paminėtų priežasčių įvertintos neigiamai (B- įvertinimu).

VĮ valdybų funkcijos dėl teisinio reguliavimo yra nepakankamos ir įvertintos neigiamai (B- įvertinimas).

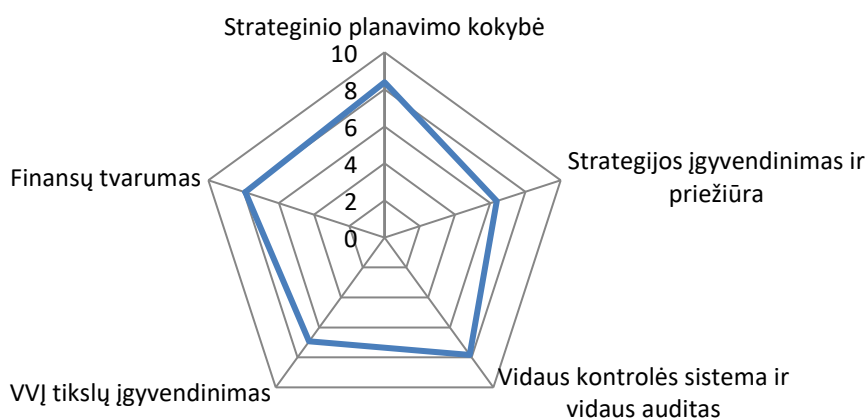
Net ir suformavus kompetentingus ir depolitizuotus kolegialius organus šie organai negalės duoti reikiamos naudos, jei negalės efektyviai vykdyti pagrindinių savo funkcijų. Dėl šių priežasčių turėtų būti keičiamos arba valstybės įmonių teisinės formos arba keičiamos Valstybės ir savivaldybės įmonių įstatyme išdėstytos nuostatos.

STRATEGINIS PLANAVIMAS IR ĮGYVENDINIMAS

Strateginio planavimo ir įgyvendinimo dimensija apima tikslų VVĮ iškėlimą, jų įgyvendinimą ir priežiūrą. Strateginio planavimo ir įgyvendinimo dimensiją Indekse sudaro šie kriterijai:

Nr.	Kriterijus	Aprašymas
SP.I	Strateginio planavimo kokybė	Vertinama įmonės veiklos strategijos kokybė (VKC atliekamas kasmetinis vertinimas).
SP.II	Strategijų įgyvendinimas ir priežiūra	Vertinami strategijos įgyvendinimo rezultatai (VKC kasmetinis vertinimas) ir jos priežiūros sistema.
SP.III	Vidaus kontrolės sistema ir veiklos auditai	Vertinama VVĮ organizacinė struktūra, apskaita, personalas, rizikų valdymas bei I-II kategorijos bendrovių vidaus auditai.
SP.IV	VVĮ tikslų įgyvendinimas (pagal gražos rodiklius)	Vertinamas metinis normalizuotos nuosavo kapitalo gražos rodiklis.
SP.V	Finansų tvarumas	Vertinamas įmonių finansų tvarumas priskiriant S&P kreditingumo reitingą bei įvertinant turimas finansines skolas.

STRATEGINIS PLANAVIMAS IR ĮGYVENDINIMAS	A-	A+	A	A-	B+	B	B-	C+	C	C-	D
Strateginio planavimo kokybė	A	A+	A	A-	B+	B	B-	C+	C	C-	D
Strategijos įgyvendinimas ir priežiūra	B+	A+	A	A-	B+	B	B-	C+	C	C-	D
Vidaus kontrolės sistema ir vidaus auditas	A-	A+	A	A-	B+	B	B-	C+	C	C-	D
VVĮ tikslų įgyvendinimas (pagal gražos rodiklius)	B+	A+	A	A-	B+	B	B-	C+	C	C-	D
Finansų tvarumas	A-	A+	A	A-	B+	B	B-	C+	C	C-	D

Strateginio planavimo kokybė

Strateginis planas padeda užtikrinti, kad įmonės darbuotojų ir vadovybės veiksmai būtų suderinami su akcininkų lūkesčiais, o valdybai ir akcininkui suteikia galimybę vertinti įmonės veiklos rezultatus ir priimti sprendimus dėl įmonės finansinių tikslų, veiklos efektyvumo bei valdymo kokybės. Nuosavybės gairės įpareigoja visas VVĮ kasmet rengti/atnaujinti strateginius veiklos planus.

Strateginių planų rengimas kas metus pastoviai gerėja ir šių metų Indekse vertintas teigiamu **A** įvertinimu (2015 metų Indekse taip pat įvertintas **A** įvertinimu). 2016 metų pabaigoje Valdymo koordinavimo centro atlikto VVĮ strateginių planų vertinimo duomenimis 83 proc. visų strateginių planų įvertinti kaip geri, praėjusių metų Indekse – 67 proc. Pastebėtina kad didelės arba vidutinės VVĮ strateginius planus rengia geriau nei mažos. Neigiamai įvertinti tik du strateginiai planai, taip pat dvi įmonės tokių planų neparengė (Indekse įvertintos žemiausiu **D** įvertinimu).

83 proc. visų į Indeksą įtrauktų VVĮ strateginių planų įvertinti teigiamai.

Gerėjantiems rezultatams įtakos turi tai, jog kasmet įvertinus strateginius planus VKC aktyviai teikia įmonėms pastabas bei rekomendacijas dėl taisytinių strateginio plano vietų, kurios palaipsniui įsisavinamos, taip keliant strateginių planų kokybę.

Strategijų įgyvendinimas ir priežiūra

Siekiant užtikrinti, kad strateginiame veiklos plane iškelti tikslai būtų laiku įgyvendinti, turi būti nustatyta sisteminga strategijos įgyvendinimo ir priežiūros tvarka – nustatytos ir dokumentuotos priežiūros taisyklės, procedūros ir poveikio priemonės neįgyvendintus išsikeltų tikslų.

64 iš 66 VVĮ šiemet nurodė, kad strategijos įgyvendinimo priežiūra vykdoma, iš jų kiek daugiau nei 1/3 nurodė, kad strategijos įgyvendinimo priežiūros taisyklės, procedūros ir poveikio priemonės yra dokumentuotos įmonės vidaus dokumentuose. 2016 metų VKC vertinimo duomenimis 46 VVĮ (73 proc. visų VVĮ) pasiekė išsikeltus nefinansinius rodiklius, tačiau įgyvendinti finansinius rodiklius sekėsi gerokai prasčiau. 2016 metais išsikeltus pelningumo rodiklius pasiekė 32 VVĮ (2015 metais 23 VVĮ), kitus finansinius tikslus įgyvendino 30 VVĮ (2015 metais 27 VVĮ). Verta atkreipti dėmesį į tai, kad tik 45 VVĮ buvo išsikėlusios pelningumo rodiklius. 3 VVĮ strategijų įgyvendinimo ataskaitų pateikusios nebuvo (įvertintos žemiausiu balu, tačiau atskiri rodikliai nevertinti). Atsižvelgiant tiek į nustatytas strateginių tikslų įgyvendinimo priežiūros tvarkas, tiek į strategijų įgyvendinimo rezultatus, visų VVĮ strategijų įgyvendinimo ir priežiūros kriterijus įvertintas kaip vidutiniškas (**B+** įvertinimas).

Išsikeltus pelningumo rodiklius pasiekė tik 32 VVĮ (51 proc. visų VVĮ), kitus finansinius rodiklius – 30 VVĮ (48 proc. visų VVĮ), nefinansinius rodiklius – 46 VVĮ (73 proc. visų VVĮ).

Vidaus kontrolės sistema ir vidaus auditas

Veiksminga vidaus kontrolės sistema (VKS), padeda užtikrinti įmonės veiklos teisėtumą, ekonomiškumą, efektyvumą, rezultatyvumą ir skaidrumą, strategijos ir veiklos planų įgyvendinimą, turto apsaugą, informacijos ir ataskaitų patikimumą ir išsamumą, sutartinių ir kitų įsipareigojimų tretiesiems asmenims laikymąsi ir visų su tuo susijusių rizikos veiksnių valdymą. VVĮ vidaus kontrolės sistemos vertinamos per įmonės organizacinę struktūrą, naudojamas apskaitos sistemos, personalo, rizikos valdymą ir vidaus auditą. Paminėtina, kad sudarant šio kriterijaus vertinimą, mažesnėms įmonėms (V kategorija ir iš dalies IV kategorija) taikomi žemesni reikalavimai nei didelėms ir vidutinėms VVĮ (I-III kategorijos).

Vidaus kontrolės sistemos kriterijus įvertintas teigiamai (**A-** įvertinimas). Aukštesniu balu įvertinti su organizacine struktūra ir apskaita susiję klausimai. Pažymėtina tik tai, kad gana silpnai vykdomas investicijų planavimas (dažnai nėra nustatyta kaip planuojamos ir vykdomos investicijos). Personalo valdymas iš VKS dalių įvertintas prasčiausiai. Vertinant personalą nemaža dalis įmonių nurodė, jog susiduria su aukštos kvalifikacijos darbuotojų trūkumu (bent iš dalies susiduriančios nurodė 3/4 visų VVĮ). Taip pat apie 40 proc. VVĮ pažymėjo, kad nėra nustatyta ir įtvirtinta įmonės personalo politika arba ji nustatyta tik iš dalies. Rizikų valdymas taip pat įvertintas šiek tiek žemiau nei kiti rodikliai (11 VVĮ rizikos valdymo rodiklis įvertintas neigiamai). Vertinant didžiausių įmonių vidaus auditą, visose įmonėse yra suformuoti vidaus audito skyriai arba yra atskira vidaus auditoriaus

pareigybė, jų funkcijos ir įgaliojimai yra susieti su strategijos įgyvendinimu ir vidaus kontrolės funkcionavimu. Visgi tik 3 iš 16 VVĮ nurodė, kad vidaus audito skyrius yra atskaitingas bendrovės valdybai arba audito komitetui (pripažinta geroji praktika).

VVĮ vidaus kontrolės sistemos įvertintos teigiamai (A- įvertinimas), tačiau VKS atveju aukštas įvertinimas gali būti nulemtas naudojamo duomenų surinkimo būdo – įmonių pildomo klausimyno, kuriuo pateiktų atsakymų patikrinti pilna apimtimi negalima.

VKS įvertintos aukštu balu, tačiau aukštas įvertinimas gali būti nulemtas dėl naudojamo duomenų surinkimo būdo – įmonių pildomo klausimyno, kuriuo pateiktų atsakymų patikrinti pilna apimtimi negalima. VKC šiais metais intensyviau patikrinus pateiktus atsakymus VKS tema, nemaža dalis atsakymų buvo pakoreguoti sumažinant balą.

VVĮ tikslų įgyvendinimas (pagal grąžos rodiklius)

VVĮ tikslų įgyvendinimas pagal grąžos rodiklius vertinamas pagal normalizuotą metinį nuosavo kapitalo grąžos rodiklį, kuris visoms 1A ir 1B grupėms priskirtoms įmonėms nustatomas trijų metų laikotarpiui. 2016 metais įsigaliojo nauji nuosavo kapitalo grąžos (ROE) rodikliai 2016 – 2018 metų laikotarpiui. Kitaip nei 2013 – 2015 metų laikotarpį, šį kartą įmonėms nustatyti individualūs rodikliai. 2 grupės VVĮ ir toliau galiojo reikalavimas siekti pelningos veiklos (ROE >0%). 2016 metų Indekse vertinant rodiklio įgyvendinimą, 1A ir 1B grupių įmonėms vertinamas paskutinių trijų metų normalizuoto (tik komercinei veiklai) ROE vidurkis, 2 grupės įmonėms – normalizuoto 2016 metų ROE rodiklis.

VVĮ tikslų įgyvendinimo kriterijus įvertintas vidutiniškai (**B+** įvertinimas). 2016 metais nustatytą rodiklį pasiekė 15 iš 35 1A ir 1B grupėms priskirtų VVĮ. 9 VVĮ veikla šiuo laikotarpiu buvo nuostolinga. Geriausių rezultatų pasiekė paslaugų sektoriaus įmonės: **AB Informacinio verslo paslaugų įmonė** (13,4 proc.) ir **VĮ Valstybinis miškotvarkos institutas** (10,1 proc.). Iš infrastruktūrinių/gamybinių įmonių aukščiausius rodiklius pasiekė **UAB „EPSO-G“** (9,0 proc.) ir **„Lietuvos energija“, UAB** (8,8 proc.). Ypač prastai sekasi „komerciškiausioms“ 1A grupės įmonėms – tik 7 iš 19 įmonių pasiekė nustatytus rodiklius. Galbūt tokią situaciją iš dalies paaiškina, tai, kad didžioji dalis šių įmonių yra mažos (13 iš 19 priskirtos V kategorijai) ir neturi strateginės reikšmės, todėl jų valdymui skiriama mažiau dėmesio. Šios įmonės taip pat veikia didesnės konkurencijos aplinkoje, kuri taip pat gali lemti jų rezultatus.

Vertinant 2 grupei priskirtų įmonių rezultatus (kurioms iškeltas tikslas tik siekti nenuostolingos veiklos) 24 iš 31 vertinamos VVĮ pasiekė teigiamą nuosavo kapitalo grąžos rodiklį. Geresnis 2 grupės įmonių grąžos rodiklių atitikimas iš esmės nulemtas iškeltų žemesnių pelningumo tikslų. Tačiau pastebėtina, kad dalis šių įmonių pasiekia netgi aukštesnius grąžos rodiklius nei 1A ir 1B grupių įmonės, pavyzdžiui, **VĮ „Regitra“**, kurios ROE rodiklis siekė 15,4 proc. Visgi iš 1A ir 1B grupėms priskirtų įmonių rezultatų matoma, kad net ir nustatyti minimalūs siektinos nuosavo kapitalo grąžos rodikliai vis dar gana sunkiai pasiekiami.

Tik 15 iš 35 1A ir 1B grupės įmonių pasiekia nustatytus nuosavo kapitalo grąžos (ROE) rodiklius. II grupės įmonėms pasiekti nustatytų pelningumo tikslų sekasi geriau (24 ir 31 VVĮ pasiekė), tačiau taip yra dėl šioms įmonėms nustatytų gerokai žemesnių pelningumo reikalavimų (siekti nenuostolingos veiklos).

1A ir 1B grupės įmonėms nustatyti siektini grąžos rodikliai praktikoje suprantami kaip sąlyginai žemi (daugumos įmonių atveju svyruoja 5 – 7 proc. intervale). Tačiau daugumai įmonių ir šie tikslai kelia nemenkų iššūkių. Situaciją šiuo atveju kiek gerina tai, kad didžiausios energetikos sektoriaus įmonės, kurios sudaro nemažą dalį viso VVĮ portfelio, šiuo metu fiksuoja gana aukštus rezultatus ir taip reikšmingai pakelia viso VVĮ portfelio rezultatus.

Finansų tvarumas

Siekiant įvertinti VVĮ finansų tvarumą į šį kriterijų įtraukiamas E. Altmano Z“ rodiklis, kuris leidžia įvertinti įmonių kreditingumą: kuo mažesnis rodiklis, tuo didesnė tikimybė, kad įmonė patirs finansinių sunkumų. VVĮ kreditingumas nustatomas pagal rodiklio reikšmei priskiriamą S&P kreditingumo įvertinimą. Taip pat siekiant atsverti dėl finansinių skolų neturėjimo iškreipiamą šio rodiklio reikšmę, įtraukiamas papildomas vertinimas ar įmonė turi finansinių skolų. Laikomasi praktikos, kad efektyviai vykdant veiklą, turi būti naudojamas ne tik nuosavas kapitalas.

Bent du metus iš eilės aukštą kreditingumo riziką (S&P įvertinimas nuo B- iki D) turėjo 5 VVĮ iš 66. Situacija lyginant su 2015 metais iš esmės nepasikeitė. Vertinant bendrai VVĮ kreditingumas įvertintas kaip labai aukštas (**A+** įvertinimas), kadangi tik gana

nedidelė dalis įmonių susiduria su aukšto kreditingumo rizika. Tačiau didelę įtaką įvertinimui turi tai, kad net pusė visų VVĮ per pastaruosius du metus nenaudojo skolinto kapitalo. Bendras VVĮ finansų tvarumo kriterijus 2016 metais įvertintas taip pat teigiamai (**A**- įvertinimas).

VVĮ kreditingumas įvertinas kaip labai aukštas, tačiau tik pusė VVĮ savo veikloje naudoja skolintą kapitalą.

Esant žemiems skolinimosi kaštams VVĮ turėtų siekti optimizuoti kapitalo struktūrą ir arba didinti veiklos apimtis naudojant papildomą skolintą kapitalą, arba palaipsniui atlaisvinti perteklinį nuosavą kapitalą grąžinant jį į valstybės biudžetą.

VALDYSENOS TOBULINIMAS

2016 metų VVĮ valdysena įvertinta kaip vidutiniška (**B** įvertinimas). Iš 18 kriterijų 9 įvertinti teigiamai, 3 – vidutiniškai, 6 – neigiamai.

Skaidrumo dimensija įvertinta vidutiniškai (**B** įvertinimas). Siekiant didinti VVĮ skaidrumą:

- Įmonės turėtų peržiūrėti ir reikšmingai tobulinti rengiamas metines veiklos ataskaitas ar metinius pranešimus, kadangi šiuo metu dauguma Metinių ataskaitų neatitinka Skaidrumo gairėse ir kituose dokumentuose esančių nuostatų. Siekiant palengvinti ir aiškiau išdėstyti keliamus reikalavimus, būtų naudinga papildyti Skaidrumo gaires arba parengti atskirą dokumentą, kuriame būtų apibendrinti teisės aktuose nustatyti reikalavimai bei kitos gerosios praktikos.
- Turėtų būti atkreiptas dėmesys į darnaus vystymosi (DV) politikos diegimą ir įgyvendinimą bent jau didžiausiose įmonėse. Pastebimas tiek didelis trūkumas atskleidžiant su DV susijusią informaciją (dažnai neįgyvendinama net minimaliu lygiu), tiek įmonės viduje apsibrėžiant DV politiką, ją viešinant bei įgyvendinant. Nors DV diegimo praktika dažnai atrodo kaip ne pirmo būtinumo bei reikalaujanti papildomų kaštų, tačiau apsibrėžus pagrindinius poveikius bei atitinkamai viešinant pasiektus rezultatus gali būti gana nesunkiai vykdoma daugumoje VVĮ.
- Turėtų būti plečiama praktika taikyti tarptautinius apskaitos standartus, ypač tarp didesnių VVĮ kurios sudaro reikšmingą dalį viso VVĮ portfelio. Šiuo metu TAS taikymas palaipsniui auga ir tikėtina per keletą metų bus įdiegtas bent jau visose didžiosiose VVĮ.

Nepriklausomas auditas, įmonės finansinių ir nefinansinių duomenų sklaida bei specialiųjų įsipareigojimų apskaitymas bendrai atitinka šiuo metu keliamus reikalavimus. Visgi dėl specialiųjų įpareigojimų apskaitymo ir viešinimo turėtų būti imamasi daugiau priemonių, kadangi kyla pagrįstų abejonių dėl tinkamo šių funkcijų apskaitymo. Taip pat matomas nepakankamas ir nestruktūrizuotos informacijos apie jas viešinimas.

Kolegialių organų dimensija įvertinta neigiamai (**B**- įvertinimas) Stiprinant VVĮ kolegialius organus (KO):

- Turėtų toliau būti stiprinamas KO nepriklausomumas, per kurį, tikėtina, tiek būtų didinamas VVĮ valdymo depolitizavimas (atskiriant valdymo ir reguliacines funkcijas), tiek didinamos KO kompetencijos (nepriklausomi nariai dažniausiai gali atsinešti aktualesnes kompetencijas efektyviam VVĮ valdymui). KO nepriklausomumas jau per 2017 metus reikšmingai padidės dėl nustatyto reikalavimo visoms VVĮ turėti bent pusę nepriklausomų narių KO, o 2018 metais pasieks nustatytą tikslą. Tuo pačiu reikėtų siekti, kad nepriklausomi nariai būtų skiriami ir KO pirmininkais (dėl pirmininko turimos įtakos visam KO darbui).
- Svarbu, kad renkant nepriklausomus narius ar valstybės tarnautojus būtų orientuojamasi į šių narių kompetenciją, kadangi tai svarbiausias elementas efektyviam KO darbui. Nors Indeksas kai kuriais atvejais to neparodo, tačiau dalis KO narių reikiama kompetencijas turi tik formaliai, t. y. tam tikrą kelių metų patirtį ar išsilavinimą, kuris praktinės naudos neduoda. Visgi 2017 metais pasikeitus atrankos į KO procedūroms ir didinant nepriklausomų narių skaičių KO kompetentingumas turėtų augti.
- Didžiosios (I-II kategorijos) VVĮ turėtų suformuoti komitetus prie KO. Tai būtina siekiant sustiprinti KO kompetencijas bei didinti darbo efektyvumą. Kol kas komitetų suformavimas ypač reta praktika tarp VVĮ – tik 4 VVĮ turi suformavusios bent vieną komitetą. Nors komitetų formavimas dažniau laikomas tinkama praktika kai yra dviejų lygių valdymo sistema (sudaryta ir stebėtojų taryba, ir valdyba), tačiau iš esmės ne mažesne apimtimi aktualus ir turint vieno lygio valdymo sistemą (mažiau tik atlygio ir skyrimo komiteto atveju).
- Turėtų būti siekiama plėsti praktiką KO reguliariai atlikti savo veiklos vertinimus. Tai gerąją praktiką laikomas pratimas, padedantis vykdant KO narių atrankas, tiek leidžiantis pačiam KO įsivertinti esamas silpnąsias vietas. Taip pat turi būti

skatinama ir vieša KO narių atranka, tačiau ši praktika 2017 metais jau įtvirtinta ir apims visas VVĮ renkant nepriklausomus narius.

Darbuotojų dalyvavimas KO, KO narių įsitraukimas ir KO funkcijos VVĮ portfelio apimtimi įvertintos teigiamai. Visgi būtina pertvarkyti VĮ teisinę formą turinčias VVĮ į UAB/AB arba keisti Valstybės ir savivaldybės įmonių įstatymą suteikiant KO būtinai šiam organui funkcijas: tvirtinti įmonės strategiją, skirti ir atšaukti įmonės vadovą, nustatyti darbo užmokesčio ir kitas darbo sutarties sąlygas. Kitu atveju tokių VVĮ KO išliks tik formaliai savo funkcijas įgyvendinančiais organais.

Strateginio planavimo ir įgyvendinimo dimensija įvertinta teigiamai (**A-** įvertinimas). Siekiant geresnio planavimo ir tikslų įgyvendinimo:

- Turėtų būti siekiama tiek labiau struktūrizuoto ir aiškesnio tikslų nustatymo (įtraukiant ir pelningumo rodiklius), tiek nustatoma sisteminga strategijos įgyvendinimo ir priežiūros tvarka – nustatytos ir dokumentuotos priežiūros taisyklės, procedūros ir poveikio priemonės neįgyvendinus išsikeltų tikslų. Nemažai daliai VVĮ įgyvendinti išsikeltus tikslus sekasi dar gana sunkiai, ypač įgyvendinant finansinius. Nors pastovus visų išsikeltų tikslų įgyvendinimas signalizuoja tokių tikslų galimai per mažą ambicingumą, tačiau pastovus tikslų neįgyvendinimas parodo VVĮ veiklos problemas.
- Ypač aktualus turėtų būti siekis didinti 1A ir 1B grupių įmonių grąžos (ROE) rodiklius, kadangi didesnė dalis jų nustatytų grąžos rodiklių nepasiekia. Šiuo metu ROE rodiklis yra laikomas pagrindiniu finansiniu rodikliu vertinant veiklos efektyvumą, todėl jam turėtų būti skiriamas atitinkamas dėmesys. Nepasiekiamas rodiklis gali rodyti tiek nepakankamai efektyviai vykdomą veiklą generuojant pajamas arba optimizuojant išlaidas, tiek valdant perteklinį turta, kuris neįdarbinamas uždirbti pajamoms. 2 grupės įmonėms (nustatyta siekti nenuostolingos veiklos) pasiekti teigiama grąžą sekasi geriau, tačiau daliai įmonių pasiekiant ypač aukštus grąžos rodiklius kyla abejonių dėl šių įmonių priskyrimo 2 grupei arba dėl jų taikomos kainodaros.

VVĮ strateginio planavimo kokybė, vidaus kontrolės sistemos ir finansų tvarumas VVĮ portfelio lygiu įvertinti teigiamai ir turėtų būti stiprinamai individualiais atvejais. Galbūt papildomai reikėtų atkreipti dėmesį į dalies VVĮ kapitalo struktūrą, kuri VKC nuomone yra neoptimali, t. y. visai nenaudojamas skolintas kapitalas.

VVĮ GEROJO VALDYMO INDEKSAS	B	A+	A	A-	B+	B	B-	C+	C	C-	D
SKAIDRUMAS	B	A+	A	A-	B+	B	B-	C+	C	C-	D
VALDYBOS	B-	A+	A	A-	B+	B	B-	C+	C	C-	D
STRATEGINIS PLANAVIMAS IR ĮGYVENDINIMAS	A-	A+	A	A-	B+	B	B-	C+	C	C-	D

Geriausiai įvertintos valstybės valdomos įmonės

Šių metų Indekse iš visų VVĮ labiausiai gerojo valdymo principus atitiko „Lietuvos energija“, UAB „Lietuvos energijos“, UAB metinis pranešimas įvertintas kaip vienas geriausių, ji taip pat taiko tarptautinius apskaitos standartus, jos vykdoma darnumo politika atitinka pasaulyje pripažintas iniciatyvas. Įmonė stebėtojų taryboje turi nepriklausomų narių bei nepriklausomą stebėtojų tarybos pirmininką, taip pat turi suformuotus tiek audito, tiek atlygio bei rizikos valdymo komitetus. Ši įmonė taip pat pasiekė aukštus grąžos rodiklius. Dėl šių priežasčių visos trys dimensijos įvertintos aukštais įvertinimais.

Taip pat auštai įvertintos ir AB „Klaipėdos nafta“ ir UAB „EPSO-G“. AB „Klaipėdos nafta“ taiko TAS, vykdoma DV politika remiasi tarptautinėmis praktikomis, metinis pranešimas įvertintas kaip vienas geriausių. Stebėtojų taryboje daugiau nei pusė narių nepriklausomi, suformuotas audito komitetas. Įmonė pasiekė aukštą normalizuotą nuosavo kapitalo grąžos rodiklį. Tuo tarpu UAB „EPSO-G“ taip pat taiko TAS, jos stebėtojų taryboje yra nepriklausomų narių, nepriklausomas stebėtojų tarybos pirmininkas, turi suformuotus tiek atlygio, tiek audito komitetus, pasiektas nustatytas grąžos rodiklis. 2016 metų Indekse taip pat teigiamai įvertintos dar 10 VVĮ. Pilnas visų valstybės valdomų įmonių sąrašas pateikiamas toliau šioje ataskaitoje.

VĮ Gerojo valdymo indekso įmonių sąrašas

Įmonės pavadinimas	SK	KO	SP	GI
„Lietuvos energija“, UAB, įmonių grupė	A+	A	A+	A+
AB „Klaipėdos nafta“	A+	A-	A+	A
UAB „EPSO-G“	A-	A	A	A
UAB Lietuvos monetų kalykla	B+	A	A	A-
UAB „Gyvulių produktyvumo kontrolė“	B+	A-	A	A-
AB Smiltynės perkėla	A-	B+	A+	A-
UAB Viešųjų investicijų plėtros agentūra	B	A-	A	A-
UAB Lietuvos parodų ir kongresų centras „LITEXPO“	B	A-	A+	A-
VĮ „Kauno regiono keliai“	B	A-	A	A-
VĮ Registrų centras	B+	B+	A	A-
AB „Lietuvos veislininkystė“	B	B+	A+	A-
AB „Kiaulių veislininkystė“	B+	A-	A-	A-
AB „Lietuvos geležinkeliai“ įmonių grupė	A-	B+	A-	A-
AB Vilniaus metrologijos centras	B-	A-	A	B+
VĮ „Regitra“	B+	B+	A	B+
VĮ „Pieno tyrimai“	A-	B-	A+	B+
UAB „Investicijų ir verslo garantijos“	A	B-	A	B+
AB Lietuvos radijo ir televizijos centras	B+	B+	B+	B+
VĮ Klaipėdos valstybinio jūrų uosto direkcija	B	B+	A	B+
VĮ Ignalinos atominė elektrinė	B+	A-	B+	B+
VĮ Energetikos agentūra	B+	B+	A-	B+
VĮ „Oro navigacija“	B+	B	A	B+
AB Lietuvos pašto įmonių grupė	A-	B+	B	B+
VĮ Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centras	B+	B-	A	B+
UAB „Šilutės polderiai“	B	B	A+	B+
AB Informacinio verslo paslaugų įmonė	B-	B	A+	B+
AB „Jonavos grūdai“	B	B	A	B+
UAB „Šeduvos avininkystė“	B+	B-	A	B+
VĮ „Visagino energija“	B+	B+	B+	B+
UAB „Šilutės veislininkystė“	B	B+	A-	B+
AB „Detonas“	A-	B-	A-	B+
VĮ Lietuvos oro uostai	B+	B	B+	B+
VĮ Lietuvos naftos produktų agentūra	B+	B	A-	B+
UAB „Lietuvos žirgynas“	B	B	A	B+
VĮ Valstybės žemės fondas	B	B-	A	B+

Įmonės pavadinimas	SK	KO	SP	GI
AB Giraitės ginkluotės gamykla	B-	B	A	B+
UAB Žemės ūkio paskolų garantijų fondas	B	B-	A	B+
AB „Problematika“	B	B-	A	B+
UAB „Toksika“	B	B+	B	B
UAB „Panevėžio veislininkystė“	B	B+	B	B
UAB Upytės eksperimentinis ūkis	B	B	B+	B
UAB Dotnuvos eksperimentinis ūkis	B	B	B+	B
VĮ distancinių tyrimų ir geoinformatikos centras „Gis-centras“	B	B-	A	B
VĮ Mašinų bandymo stotis	B-	B-	A	B
UAB „Valstybinė projektų ir sąmatų ekspertizė“	B-	B-	A-	B
VĮ Turto bankas	B	C+	A	B
UAB Universiteto vaistinė	B-	B-	B+	B
UAB „Būsto paskolų draudimas“	B	C+	A-	B
VĮ „Lietuvos paminklai“	B	C+	A-	B
UAB Aerogeodezijos institutas	B-	B-	B	B
VĮ Lietuvos žemės ūkio ir maisto produktų rinkos reguliavimo agentūra	B	B-	B-	B
VĮ Vidaus vandens kelių direkcija	B	C	B+	B-
VĮ "Mūsų amatai"	B-	C+	B+	B-
VĮ Statybos produkcijos sertifikavimo centras	B	D	A	B-
UAB „Geoterma“	C+	B	C+	B-
VĮ Valstybinis miškotvarkos institutas	B	D	A	B-
VĮ „Infrastruktūra“	B-	C-	B+	C+
UAB poilsio namai „Baltija“	C+	B	C	C+
UAB Klaipėdos žuvininkystės produktų aukcionas	C	B-	C	C+
VĮ Radioaktyviųjų atliekų tvarkymo agentūra	B	D	B	C+
VĮ „Lietuvos prabavimo rūmai“	B-	D	A-	C+
UAB „Projektų ekspertizė“	C+	D	A-	C+
UAB Kauno Petrašiūnų darbo rinkos mokymo centras	C+	D	A-	C+
UAB „Lietuvos kinas“	B-	D	B	C
UAB Respublikinė mokomoji sportinė bazė	C+	B-	D	C
VĮ „Indėlių ir investicijų draudimas“*	B	-	A	-

*VĮ „Indėlių ir investicijų draudimas“ nevertinama Valdybų dimensija, kadangi įmonė kaip kolegialų valdymo organą yra sudariusi tarybą, kurios funkcijas reglamentuoja LR Indėlių ir įsipareigojimų investuotojams draudimo įstatymas. Dėl šio priežasties įmonei nenustatytas gerojo valdymo rodiklis.

Paryškintos I - II kategorijoms priskirtos valstybės valdomos įmonės.

Santrumpos

SK – Skaidrumo dimensija

KO – Valdybų dimensija

SP – Strateginio planavimo ir įgyvendinimo dimensija

GI – Gerojo valdymo rodiklis